Abstrakt

Tématem bakalářské práce je dvojnictví v anglofonní literatuře 19. století ve spojení s fyziognomií, tj. vědou, která se zabývá propojením vzhledu člověka s jeho charakterem. Vědu znovuobjevil švýcarský pastor Johann Caspar Lavater, čímž ovlivnil literaturu 18. i 19. století. Práce se soustředí především na vztah tváří dvojníků a jejich protějšků. Důraz je kladen na „ztracení tváře“ a to jak v doslovném, tak v přeneseném významu. Proto bylo potřeba stanovit funkce, které by tvář měla splňovat v rámci literárního díla. Francouzský filozof Gilles Deleuze stanovil role tváře (odlišovací, sociální, vztahová), které práce pro svou analýzu přebírá. Role zaručují jedinečnost tváře, sociální roli nositele a jeho schopnost komunikovat jak s ostatními, tak sám se sebou (zaručují tedy i to, že by si jednotlivé složky charakteru a vzhledu měly navzájem odpovídat.) Cílem bakalářské práce je zodpovědět otázku: co se stane s tváří a identitou, pokud jsou sdíleny s dvojníkem?

Hlavní náplní práce je analýza tří stěžejních děl, které se zabývají tématem dvojnictví: *Vyznání ospravedlněného hříšníka* od Jamese Hogga, *Podivný případ Dr. Jekylla a pana Hyda* od Roberta Louise Stevensona, *Obraz Doriana Graye* od Oscara Wilda. Každé z těchto děl přistupuje k dané tématice jinak: Hoggův román se zabývá ďábelským zlodějem tváří, díky němuž autor prozkoumává Presbyteriánskou ideologii; ve Stevensově *Jekyllu a Hydovi* je hlavní postava rozdělena do dvou, čímž autor komentuje dvojí život ve Viktoriánské společnosti; v neposlední řadě se Wilde zaobírá následky situace, kdy se člověk stane uměleckým dílem, a tak Dorianovi poskytuje dvojníka v podobě obrazu, který za něj snáší přirozené působení života na lidskou tvář.

Nejdříve bylo potřeba zjistit, zda v literárním díle tvář před svým zdvojením splňuje Deleuzovy role. To se podařilo prokázat ve všech třech dílech a to především díky popisům postav, které se obvykle nacházejí na samém začátku knihy. Analýza, která následuje, se zaměřuje na role tváře v kontextu dvojnictví a vyvrací je. Jakmile postava ztratí tvář, mívá to pro ni neblahé následky: Hoggův Gil-Martin sužuje své oběti, čímž nakonec zcela převezme jejich identitu; Stevensonův Hyde není schopen komunikovat s Jekyllovým přítelem, což jej vede k zoufalému rozhodnutí se zabít; Wildův Dorian Gray zaútočí na obraz, který nese jeho opravdovou tvář, a omylem zabije sebe sama. Bakalářská práce dokazuje významnost tváří a fyziognomie v literatuře 19. století. Ztratit tvář svědčí o fragmentaci identity, a proto dvojník i jeho protějšek přestávají být schopni přetrvávat v lidské společnosti. Situace, ve které již postava nemůže zastávat vlastní identitu, sociální roli, ani komunikovat se svým okolí, má pak jediné východisko: smrt.

Klíčová slova: dvojník, doppelgänger, dvojnictví, dualita, fyziognomie, Hogg, Stevenson, Wilde, devatenácté století